

M. Żerkowska-Balas, *Czy głosowanie jest racjonalną decyzją? Analiza partycypacji wyborczej w Polsce na tle wybranych demokracji europejskich*,

Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2017, ss. 145.

22/2017

Political Dialogues

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/DP.2017.011>

Kwestie związane z szeroko rozumianą aktywnością wyborczą od dłuższego czasu są głównym przedmiotem badań prowadzonych w ramach socjologii polityki oraz psychologii polityki. Zasadniczy problem z jakim mierzą się badacze dotyczy przede wszystkim niskiej frekwencji wyborczej w poszczególnych wyborach w systemach demokratycznych oraz ogólnego spadku partycypacji politycznej obywateli. Popularność tego nurtu badań wiąże się niewątpliwie z faktem powszechności wskazanych powyżej zjawisk. Wymienione problemy występują zarówno w młodych demokracjach, jak również w skonsolidowanych systemach demokratycznych. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat powstało wiele paradygmatów naukowych próbujących wyjaśnić wskazane problemy, wśród których wyróżnić można między innymi paradygmat socjologiczny (sociostrukturalny), psychologiczny (identyfikacji partyjnej) oraz ekonomiczny (racjonalnego wyboru).

Publikacja autorstwa Marty Żerkowskiej-Balas stanowi próbę rozwiązania nakreślonych wyżej problemów na gruncie paradygmatu racjonalnego wyboru. Główny problem badawczy został przedstawiony w formie pytania: „czy głosowanie jest racjonalną decyzją, czy wyborcy, zanim podejmą decyzję o udziale

w wyborach bądź absencji, kalkulują korzyści i koszty tego działania?”¹. Problem szczegółowy dotyczy ewentualnych różnic w kwestii racjonalności wyborców w nowych i dojrzałych demokracjach. Studium porównawcze zaprezentowane w pracy M. Żerkowskiej-Balas obejmuje łącznie dwadzieścia dwa państwa, ze szczególnym uwzględnieniem przypadku Polski.

Praca posiada uporządkowaną i przemyślaną strukturę, na którą składa się pięć odrębnych rozdziałów oraz kilkadziesiąt stron załączników opisujących rozkład i budowę poszczególnych zmienionych. Pierwsze trzy rozdziały, które stanowią wprowadzenie do pracy mają charakter teoretyczny. W rozdziale pierwszym autorka dokonuje operacjonalizacji najważniejszych pojęć wykorzystanych w pracy oraz opisuje podstawowe założenia teorii racjonalnego wyboru. Rozdział kończy się przedstawieniem i analizą uwag krytycznych wobec teorii racjonalnego wyboru.

Kolejna część poświęcona jest opisu pierwotnych założeń modelu racjo-

¹ M. Żerkowska-Balas, *Czy głosowanie jest racjonalną decyzją? Analiza partycypacji wyborczej w Polsce na tle wybranych demokracji europejskich*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2017, s. 64.

nalnego wyborcy oraz jego późniejszym modyfikacjom. Rozdział ten, podobnie jak poprzedni, stanowi solidny i rzetelny przegląd literatury przedmiotu wybranego problemu oraz perspektywy badawczej. Niewątpliwie istotne jest zwrócenie uwagi przez autorkę na krytykę oraz próby modyfikacji paradygmatu racjonalnego wyboru. Wydaje się jednak, iż w tym miejscu warto byłoby zaproponować oryginalne autorskie rozwiązania, które stanowiłyby ulepszenie niniejszego modelu. Z drugiej strony praca nie ma charakteru teoretycznego, a jej głównym celem nie jest udoskonalenie opisanej teorii.

Ostatni rozdział teoretyczny dotyczy opisu dwóch głównych modeli konkurujących z paradygmatem racjonalnego wyboru, tj. paradygmatu socjologicznego (socjostrukturalnego) oraz psychologicznego (identyfikacji partyjnej). Autorka zwraca uwagę na relację pomiędzy poszczególnymi modelami. Wskazuje na różnice, ale również na liczne zbieżności niektórych zmiennych opisywanych modeli.

Rozdział czwarty ma charakter metodologiczny. W części tej opisany został główny problem badawczy, hipotezy oraz strategia badawcza. Wszelkie decyzje badawcze są uzasadnione merytorycznie, a poszczególne elementy nie wykraczają poza granice przyjętego pola badawczego. Wykorzystane metody i techniki badawcze zostały dobrane adekwatnie do specyfiki problemu oraz materiału badawczego. Za przykład może posłużyć wykorzystanie przez autorkę analizy wie-

lopoziomowej, która umożliwiła badanie wpływu zmiennych zarówno z poziomu indywidualnego (wyborcy), jak i z poziomu zagregowanego (państwa). Ostatni rozdział recenzowanej pracy prezentuje wyniki analiz empirycznych. Fakt, iż w tej części autorka nie ogranicza się jedynie do opisu zamieszczonych wyników badań ilościowych stanowi istotny walor pracy. Poszczególne wykresy oraz tabele zostały uzupełnione obszernym komentarzem z uwzględnieniem kontekstu oraz specyfiki poszczególnych wyborów. Weryfikacja hipotez została przeprowadzona w należyty sposób, z uwzględnieniem mankamentów wybranego paradygmatu, które mogą powodować zbyt daleko idącą interpretację wyników oraz błędne wnioski.

Reasumując, publikacja autorstwa Marty Żerkowskiej-Balas pt. „Czy głosowanie jest racjonalną decyzją. Analiza partycypacji wyborczej na tle wybranych demokracji europejskiej” jest pracą, w której z powodzeniem ukazano użyteczność zastosowania teorii racjonalnego wyboru w kontekście wyjaśniania decyzji o udziale w wyborach. Recenzowana praca wnosi istotny wkład w ramach badań porównawczych dotyczących partycypacji wyborczej w państwach starych i nowych demokracji. Ponadto część teoretyczna pracy, stworzona w oparciu o liczne publikacje naukowe, stanowi godne polecenia studentom kompendium opisujące główne paradygmaty badawcze dotyczące szeroko rozumianej partycypacji politycznej.